

Zuboly Gyalu és társai.

Irta: Sziklay Ferenc dr.

Kassa, március 10.

Ki ne ismerné őket, a szintjászó takácsot és asztalost? Vackor uramat, az ácsot, Dudást, a fuvófoldozót, Orrondit az üstfoldozót, Ösztövért, a szabót? Ki ne ismerné őket, hiszen a nagy Shakespeare, az örök ember-típusok meglátója s költészetben utánerem-tője halásza ki őket a zavaros élettengerből és a tündéri költészet ellentétéért oda-helyezte a „kérgestenyű munkások”-at a legbájosabb, forró lehelő nyáregy álom közepébe. Kontraszt, de valóság, szatírával, de szeretettel is.

A színész és a nagy színműíró nem nézte le az egyszerű, jóakaratu embereket, akik a naivság optimizmusával nem ismernek lehetetlenséget. Nem fő tette tőlük kettős művészetét, nem haraggal gúnyolta ki őket. Kacagott rajtuk egy nagyot, de szeretettel, mint ahogy egy gyermek groteszk cselekedt-botlásán nevetünk. Shakespeare beszél Theseus király szavával:

„...semmi áldozat sem helytelen,

Ha együgyű szív nyújtja...”

Hogy lehet ez? Ma minden kis irodalmi cucsiszópó spádénak hegyezi a tollát a „dilet-tantizmus” ellen s a nagyok legnagyobbja szeretettel veregeti meg a jóakaratu mester-embe-
reket vállát, akik a művészet templomába tola-
kodtak. Hogy lehet ez? Shakespeare tudta, érezte a Zubolyok hivatását. Elvinni a művészetet oda, ahová a hivatásos művészet magas szárnyalása el nem ér: az egyszerű emberek világába. Terjeszteti a kultúrát, nem feltűnési vágyból, nem haszonlesésből, de a legönzetlenebb jóakarattal, kultúr-szomszagsággal.

Zuboly, Gyalu és társai örök embertípusok, amióta van színészet és színműirodalom, az emberiség kultúrájának fejlődik ki bennük.

*

Tudod-e, kedves olvasóm, hol van Rá-rósmulyad, Nemeskajal, Lukanényo? Ha nem vagy mozgáspostás vagy nem voltál szolga-bíró Nógrád, Pozsony, Honf vármegyékben, bizony aligha. És nem is tudnád meg talán sohasem, ha Zuboly, Gyalu és társainak késő utódai meg nem örökölték volna a ne-vüket. És Rá-rósmulyad, Nemeskajal meg Lukanényo polgárai sohasem hallanák Gón-dör Sándort meg Bálki Teresit énekelni, ha a „kérges tenyerű munkások” nem fogódznak be egy farsangvégi vasárnapon a Thespi-s kordéjába.

Csak három nevet kaptam ki a sok kö-zül, a sok száz közül, ahol 1922 március óta — amióta figyelem a kultúreseményeket — működvelő színelőadást rendeztek. Városok — az egyetlen hivatásos színtársulat árnyé-kában — kaszinók, társadalmi egyletek, dal-egyesületek, ifjúsági körök, — de az egészen apró falvak is, a legegyszerűbb földmíves-emberek egymással versenyeznek, hogy a magyar nyelvet pódiumról is megszólaltas-sák. Általános jelenség ez szinte Szloven-szkon és Ruszinszkon. Nincs vándortársulat, mely végigjárjon kisvárost, falut, csinál a falu színészetet magának. Nevetni való ez? Ó nem! Egynehány német paraszt egy kis bajorországi faluskában harmadfél évszázad előtt összeállt — fogadalomból —, hogy szín-játékban dicsőítse a megváltót s ma az ober-ammergaui passziójátékokra tizezrivel tolong az egész világ!

Bizony mondom, ebből a naiv falusi szín-játásból nemesebb színművészet fejlődhe-tik ki a falvakon, mint ha végigjár rajtuk egy pár részeges ripacs s a mesterség unottságá-val agyondéklamálja a jobb sorsra érdemes darabokat.

*

Hogy mi volt ezeknek az előadásoknak a repertóriumja? Azt hinnéd, kedves olvasó, egyfelvonásos kis boházatok, érzékeny játékok, monológok a Működvelők könyvtára sárgás füzetek közül? Csakdó! Egy pár cím hadd álljon itt például: Piros bugyellárás. (Hetény, Szap, Padány, Mezőkászony, Bod-rogszardahely, Nagykér, Szögyén.) Igmándi kispap. (Bácsfa, Nemeskajal.) Tolonc (Nagy-daróc, Ajnácskő, Alistál.) Sárgacsikó (Pa-dány, Nagymagyar, Aranyos). Falu rossza (Nagybereg, Szap, Buzinka, Libád, Vári, Szina). A jánosii cigánybanda is összeállt Falurosszát játszani. Rimaszombatba is el-mentek a „művészetekkel” stb. Ki győzné mind elsorolni. A nagy kereslet egész saját működvelő-irodalmat teremtett; a Katóka ör-

mesterné népszínmű, amennyire össze tud-tam szedni, körülbelül 30 helyen 50-szer ke-rült színre eddig.

A szlovenszkói szükséglet hozta létre a rozsnyói népszínműpályázat díjnyertesét: a Parasztos-t, Gerde Tamás Leányát, a Zsuzsika rózsáját stb., melyek nem nagy-igényű dolgok, nem ostromolják az eget, de megbecsülve lehetnek egy-egy fok a Jákob létráján. Szükség van ezekre, hogy legyen előadási anyag a falusi működvelők számára, amelyek tátott szájjal fogadják a nagyváro-sok újdonságait: egy Glóriát, egy Mennyei és földi szerelmet.

A kulturáltabb helyeket készakarva nem vettem ide, ezekben a kisebb városokban a működvelő előadás nem újdonság, de újdonság az előadások programja és nivója. Egyes helyek a művészethez hozzák közel a mű-

kedvelést; ezt nem a helyi lapok mindig jó-akaró kritikájából, hanem személyes tapasztalattól tudom. Gondolt-e valaki azelőtt arra, mert-e vállalkozni működvelő társaság arra, hogy előadja a Himfi dalait, a Dolovai nábob leányát, a Gyurkovics-lányokat, tovább me-gyek, a Cseregyereket, Obsitost, Tatárjárást, Lillomfit? Komárom, Rozsnyó, Léva, Érsek-ujvár stb. oly fejlett működvelő művészetet mutatnak, amelyekben kacagni nem szabad, csak megbecsülni azt a szívósságot, önfelá-do-zást, mindentakarást, amivel az élet ezer gondjával megvert emberek a játékok csiná-lját. Önzetlenül, semmiért. Rosszul mondom, egy magasabb ideálért, a magyar szó meg-örzéséért, a hisztériássá túlfinomodott lelkek nek talán naiv, de a romlatlan vidéki társa-dalomnak egyedül kedves, tisztá, irodalmi szellemvilágáért.

Egyre bonyolódik a tisztviselőkérdés Magyarországon.

Nem tárgyalják a költségvetést. — A nemzetgyűlés munkarendje.

Budapest, március 10.

A köztisztviselők mozgalma áll még min-dig a politikai élet előterében. Tegnap este minisztertanács volt, amelyen először a nép-jölési miniszternek a lakások fölszabadításá-ra vonatkozó javaslatát tárgyalták. A javas-latokhoz a minisztertanács hozzájárult. A ta-nácskozás főpontja azonban a tisztviselő-kérdés volt. Végleges döntés még nem tört-ént, azonban

a minisztertanács elfogadta Kállay Tibor pénzügyminiszternek a létszámredukcióra és a segélyek fölemelésére vonatkozó in-dítványát. A minisztertanács élesen állást foglalt a tisztviselők fenyegető föllépésével szemben, amely nem tekinthető másnak, mint a fegyelem meglazulásának és a te-kintély meggyengülésének.

Tegnap este az ÉME központi helyiségé-ben, a KANSz-ban, a MOVE-ban, a Turáni Szövetségben és a Szittyák Táborában egyesült tisztviselők együttes ülést tartot-tak, amelyen elhatározták, hogy minden te-kintetben támogatni fogják a KANSz mozgal-mát. Határozati javaslatot fogadtak el, ame-lyet a kormányhoz terjesztenek be. A hatá-rozatban követelik, hogy a kormány záros határidőn belül teljesítse a keresztény köz-alkalmazottak követeléseit.

Kormánypárti körökben egyre nagyobb izgalommal kísérik a tisztviselők mozgalmát. Bár meg vannak arról győződve, hogy a kormány nem fogja tűrni, hogy a tisztvise-lők sztrájkba lépjenek, igen komolyan fogják föl a helyzetet. Hír szerint a kormány elhatá-rozta, hogy minden rendelkezésére álló esz-közzel meg fogja akadályozni, hogy a tiszt-viselők szociális mozgalmát politikai térre vigyék át. A létszámredukciót sürgősen ke-resztül akarják vinni, úgy hogy ebben a kérdésben a kormány június 1-re pozitív eredményt akar fölmutatni. A honvédelmi, kereskedelmi és közoktatásügyi minisztérium megbízást kapott, hogy készítse elő terveze-tét az elbocsátandó tisztviselők elhelyezésé-ről. A tisztviselőkérdés radikális megoldása több fölösleges állami hivatal megszüntetésé-vel indul meg. A minisztertanács a köztiszt-viselők memorandumával foglalkozva, el-vetette a határidőre követelt vegyes bizott-ság föllállítását, amely a fizetéseknek a drá-gasághoz való arányítását intézte volna

Farkas Tibor pártunkivüli képviselő — mint tegnap jelentettük — interpellációt jegyzett be a miniszterelnökhöz a tisztvise-lők mozgalma ügyében, de a miniszterelnök felkérésére azt elhalasztotta. Farkas újság-írók előtt ma nyilatkozott, hogy interpellá-cióját — tekintettel arra, hogy a helyzet egy-általában nem enyhült — a nemzetgyűlés keddi ülésén mégis elmondja.

Kormányrekonstrukció

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) Ugy ellenzéki,

mint kormánypárti körökben igen sokat be-szólnak a kormányban bekövetkező válto-zásokról. Daruváry Géza a külügyminiszte-rumvezetésével megbízott igazságügyminisz-ter rövidesen lemond az igazságügyi tárca vezetéséről és helyébe Sebess Dénes kurtai bíró kerül a bársonyszékbe. Befejezett tény, hogy Vass József dr. népjóléti minisztert a megüresedő vezsprémi vagy székesfehérvári

püspökség vezetésével bízzák meg. Vass utóda Pericevich József báró népióléti államtitkár lesz.

Husvétii szünet előtt a nemzetgyűlés

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) A tegnapi minisztertanács megállapította a nemzetgyűlés munkarendjét. A ház a jövő héten csupán kedden és szerdán tart ülést, 15-től 19-ig szünetet tart, majd a következő héten négy-napon keresztül ismét együtt lesz a ház, pént-ekhez egy hétre pedig tíz napos husvétii szünetre megy.

Mégsem tárgyalják a költségvetést

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) A költségve-tés tárgyalásának sorsa még bizonytalan. Egységespárti körökből nyert értesüléseink szerint valószínű, hogy a kormány nem is fogja tárgyalni.

A komáromi választás

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) A komáromi kerületben eredetileg négy jelölt volt, ezek közül kettő: Szönyi Ferenc és Latinák Jenő ellenzékiek visszaléptek, s így az ellenzéknek Beniczky Ödön, volt belügyminiszter az egyetlen jelöltje, aki egyébként napok óta a komáromi kerületben tartózkodik. Beniczky támogatására Huszár Károly és Szmracsá-nyi holnap utaznak Komáromba. Ugyancsak holnap megy Komáromba Klebersberg Kunó gróf közoktatásügyi miniszter, az egységes párt hivatalos jelöltje, aki programbeszédet tart. Azt hiszik, hogy Beniczky Ödönnek si-kerülni fog a hatóságoktól engedélyt kapni betiltott programbeszédének megtartására. Ha ez tényleg megtörténik, akkor több ellen-zéki vezérpolitikus utazik Komáromba.

Zsirkayt megfosztják mandátumától?

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) A választási bíróság tegnap foglalkozott a Zsirkay János mandátuma ellen beadott petícióval. A peti-cionáló Nagy Ernő reformpárti képviselő ügyvédje előadta, hogy a választás alkalmá-val meg nem engedett terrort fejtettek ki. Nagy Ernő híveinek nem engedték meg, hogy a bizalmi testületben résztvegyenek és ezer-ötvenhárom választóját nem engedték lesza-vazni. Öt polgárt letartóztattak. A választási bíróság egy határozott, hogy döntését márci-us 21-én hirdeti ki. Ellenzéki körökben azt hiszik, hogy a választási bíróság a petíciónak helyt fog adni és így Zsirkay mandátumát veszedelem fenyegeti.

Friedrich utja

Budapest, március 10. (Budapesti szer-kesztőségünk telefonjelentése.) Friedrich Ist-ván nemzetgyűlési képviselő tegnap Nápoly-ból táviratozott a Népek, amelynek külföldi utjáról cikksorozatban számol be. A távirat-ban közölte, hogy meglátogatta Nitti vol-olasz miniszterelnököt és hosszasan elbeszél-getett vele. Hetedikén Brindisiben hajóra szállt és Raguzába utazott, ahol már várják.

Együtttes Petőfi-Madách-Andrássy-Pákh ünnepség az aggteleki cseppkőbarlangban.

Budapest, március 10.

(Budapesti szerkesztőségünk telefon-jelentése.) A Petőfi, Madách, idb. Andrássy Gyula gróf és Pákh Albert centennáriuma al-kalmával rendezendő országos ünnepségeket együttesen június közepén fogják megtartani a gömörmezei aggteleki cseppkőbarlang-ban, amely nagyobb, mint a Vigadó nagy-terme. Az ünnepségen a kormány és vala-mennyi kulturális, politikai és társadalmi egyesület képviselteti magát.

Az aggteleki barlangnak igen érdekes története van. A trianoni békeszerződés a barlangot ketté osztotta: egyik része az egyik főbejárattal Magyarországhoz, másik része pedig a másik főbejárattal Cseh-Szlo-vákiához tartozott. Mindkét állam kormánya követelte, hogy az egész barlangot adják oda neki. A vitás ügyben a határkiigazító bizott-ság döntött, amely a barlang nagyobb részét mind a két főbejárattal Magyarországnak ítélte. A barlang egyik csücske Cseh-Szlová-kiához tartozik, Cseh-Szlovákiának azonban nincsen bejárata a barlangba.

A református lelkészek hátralékos kongruája.

Pórt indítanak a kincstár ellen.

Gátszecs, március 9.

A szlovenszkói és ruszinszkói református lel-készek az 1919. és 1920. évekre eső kongruájukat mindezekig nem kapták meg. Az egyetemes kon-vent e tárgyban már több ízben nyújtott be me-morandumot a miniszteriumhoz, a vezetőségény-
ségek személyesen is tárgyaltak a miniszte-rumokban s rendszeren azt a feleletet kapták, hogy a református lelkészeknek kongruáját azért nem fizették ki, mert a hűség-
esküt nem azonnal, csak a békekötés ratifikációja után tették le. Hiába hivatkoztak az egyház veze-tői arra, hogy a békeszerződés értelmében a kon-grua kintalása — minden mássa való tekintet nél-kül — az első pillanattól fogva kötelezi a cseh-szlovák államot, hiába arra, hogy az egyházi refe-rátus és az alkori református püspök, Révész Kálmán között olyan megállapodás jött létre, hogy ha a református lelkészek a ratifikáció után a fogadalmat letesszik, minden előbbi járandósá-gukat kintalják, hiába arra, hogy a többi fele-kezetek lelkészei is nagyrésztben megkapták min-den előbbi kongruájukat, noha mindnyájan a rati-fikáció után, tehát a református lelkészekkel egy-
időben tették fogadalmat a kormány felhívására, hasztalan hivatkoztak arra is, hogy őt szlovák egyházban szolgáló református lelkész szintén hozzájárított minden illetményéhez.

A sok sürgetés után legutóbbra mégis olyan ígéretet nyertek a református lelkészek Czínke püspök után a miniszteről, hogy bentmaradt fizetésüknek legalább egy részétét kintalják, mí-vel a fel nem vett — mondjuk mi — önkényesen visszatartott kongruákat annak idején az állam-pénztárba visszaküldték.

Ujabbban azonban a református egyház lel-készei erősebb állapontot foglaltak el. Kényte-lenek peres uton követelni jogos járandóságukat. Nem elégszenek meg holmi ígért morzsákkal, hanem egész járandóságuk iránt igényt támasz-tanak. A mostanában napvilágra került példából nyilvánvalóvá lett, hogy fizetésüktől jogtalanul fosztattak meg. Az állam ugyanis csak e napokban utalta ki a görögkatolikus papok részére a hat-millió korona váltósságot és pedig visszamenőleg. A brünni legfelsőbb bíróság pedig marasztaló té-telét hozott a kincstárall szemben ama katolikus lelkészek követelése ügyében, akiknek az állam-segélyt szintén visszatartották. A fogadalom mely időben való letétele sem azoknál, sem ezek-nél nem jött számításba. Hivatkozni fognak eme lelkészek arra is, hogy az az öt református lei-kész, aki járandóságához hozzájárított, a járandósá-gulról elesett lelkészekkel egy napon tették fo-gadalmat. Kérdésbe teszik azt, hogy jogos, tör-vényes lehet-e az a személyválogató eljárás, hogy ugyanannál a felekezetenél egyeseknek állam-segélyt adnak, a többieket pedig megfosztják attól. A kérdésre bizonyára nem lesz más felelet, csak az, hogy nem jogos.

Anglia flottája

London, március 10. A Daily News sze-rint Snowden munkáspárti képviselő hétfőn javaslatot terjeszt az alsóház elé, amelyben sajnálkozásán ad kifejezést, hogy a jövő költségvetésben a flotta céljaira 61 millió font sterling van beállítva. Kifogásolja ezt az összeget a kormány takarékosági ígérefei alapján és sürgeti a tengeri leszerelésre vo-natkozó washingtoni egyezmény kibővíté-sére szolgáló nemzetközi konferencia össze-hívását.

Igmándi kúrák otthon.

4000 év előtti korszakba vezethető vissza az **igmandi keserűvíz** képződésének és hatékony alkatrészeinek összeérési folyamata a föld gyomrában, (felfedezve Schmidthauer A. által az 1863. évben) s mint ilyen páratlan természetes gyógyszere a **gyomor-, bél- s egyéb belső** betegségeknek